

Рекомендація CM/Rec(2022)6 Комітету міністрів державам-членам щодо захисту молодіжного громадянського суспільства і молодих людей та підтримки їхньої участі в демократичних процесах¹

(Ухвалено Комітетом міністрів 17 березня
2022 року на 1429-му засіданні заступників
міністрів)

Преамбула

Комітет міністрів, згідно з вимогами Статті 15.b Статуту Ради Європи,

Враховуючи, що метою Ради Європи є досягнення більшої єдності між її членами з метою захисту та реалізації ідеалів і принципів, які є їхнім спільним надбанням, та сприяння їхньому економічному і соціальному прогресу;

Враховуючи, що держави-члени Ради Європи зобов'язалися забезпечувати права і свободи, закріплені в Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (ETS № 5, «Конвенція»), кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, та нагадуючи про їхній обов'язок утримуватися від порушень прав людини;

Беручи до уваги Європейську соціальну хартію (прийняту в 1961 році, ETS № 35, та згодом змінену і доповнену додатковими протоколами до неї, ETS № 128 (1988 рік), 142 (1991 рік) та 158 (1995 рік), і переглянуту в 1996 році, ETS № 163) в контексті, в якому вона застосовується та тлумачиться Європейським комітетом із соціальних прав;

Пам'ятаючи про те, що існування організацій громадянського суспільства, які виражають різноманітні погляди та інтереси, є проявом права на свободу об'єднання згідно зі статтею 11 Конвенції та дотримання державами-членами принципів демократичного плюралізму та відданості правам людини та верховенству права;

Враховуючи Рекомендацію CM/Rec(2018)11 щодо необхідності посилення захисту та просування простору для діяльності громадянського суспільства в Європі, в якій Комітет міністрів висловив «глибоке занепокоєння звуженням простору для діяльності громадянського суспільства, що, серед *іншого*, є результатом обмежувальних законів, політик та заходів жорсткої економії, нещодавно вжитих державами-членами»;

Беручи до уваги рішення 129-ї сесії Комітету міністрів (Гельсінкі, 17 травня 2019 року) у документі під назвою «Спільна відповідальність за демократичну безпеку в Європі — необхідність зміцнення захисту та розвитку простору для діяльності громадянського суспільства в Європі», а також Декларацію, прийняту Комітетом міністрів з нагоди 70-річчя Ради Європи, в якій підписанти визнали «ключову роль громадянського суспільства» та зобов'язали себе «до змістовного і прозорого діалогу з громадянським суспільством на всіх рівнях»;

Беручи до уваги інструментарій для держав-членів Генерального секретаря Ради Європи, виданий під час кризи у сфері охорони здоров'я Covid-19, у якому зазначено, що виняткові заходи, вжиті державами-членами під час кризи, не повинні підіривати довгострокові цілі захисту основоположних цінностей Ради Європи — демократії, верховенства права та прав людини;².

¹ Неофіційний переклад українською мовою здійснено на запит проекту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза III»

² Повага до демократії, верховенства права та прав людини в контексті санітарної кризи Covid-19 — інструментарій для держав-членів», інформаційний документ SG/Inf(2020)11

Нагадуючи про резолюцію CM/Res(2020)2 щодо молодіжної стратегії Ради Європи на період до 2030 року, зокрема про пріоритет «відродження плюралістичної демократії, з особливим акцентом на збільшенні спроможності молодіжного громадянського суспільства просувати демократію прямої участі та демократичне громадянство в межах та за межами їхнього членства»;

Нагадуючи про застосовність існуючих принципів, викладених у відповідних рекомендаціях Комітету міністрів державам-членам, зокрема: Рекомендаціях CM/Rec(2017)4 щодо молодіжної роботи; CM/Rec(2016)7 щодо доступу молодих людей до прав; CM/Rec(2015)3 щодо доступу молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав; CM/Rec(2012)2 щодо участі дітей та молодих людей віком до 18 років; CM/Rec(2010)8 щодо інформації для молодих людей; CM/Rec(2010)7 щодо Хартії Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і освіти з прав людини; CM/Rec(2007)14 щодо правового статусу неурядових організацій у Європі; Rec(2006)1 щодо ролі національних молодіжних рад у розвитку молодіжної політики; та Rec(2004)13 щодо участі молодих людей в громадському житті на місцевому і регіональному рівнях;

Враховуючи відповідні рекомендації та резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи, а саме:

- Рекомендацію Парламентської асамблеї 2134 (2018) «Нові обмеження діяльності НУО в державах-членах Ради Європи», а також відповідь на цю рекомендацію, прийняту Комітетом міністрів;
- Рекомендацію Парламентської асамблеї 2086 (2016) «Як можна запобігти невідповідним обмеженням діяльності НУО в Європі?», а також відповідь на цю рекомендацію, прийняту Комітетом міністрів;
- Рекомендацію Парламентської асамблеї 2085 (2016) «Посилення захисту та ролі правозахисників у державах-членах Ради Європи», а також відповідь на цю рекомендацію, прийняту Комітетом міністрів;
- Рекомендацію Парламентської асамблеї 2015 (2013) «Доступ молоді до основоположних прав», а також відповідь на цю рекомендацію, прийняту Комітетом міністрів;

Нагадуючи про Рекомендацію 128 (2003) Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи щодо переглянутої Європейської хартії про участь молоді в громадському житті на місцевому та регіональному рівнях, в якій наголошується на «реальній та ефективній» або значущій участі молоді, а не лише на її «включенні... до консультативних органів без реальної можливості брати участь у фактичному прийнятті рішень», а також відповідь Комітету міністрів на цю рекомендацію;

Нагадуючи про Доповідь про фінансування асоціацій, прийняту в 2019 році Європейською комісією за демократію через право (Венеціанська комісія) на її 118 пленарній сесії;

Нагадуючи про Спільні керівні принципи щодо свободи об'єднання Європейської комісії за демократію через право (Венеціанська комісія) та Бюро з демократичних інститутів і прав людини Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ/БДІПЛ);

Враховуючи Керівні принципи Ради Європи щодо участі громадськості у прийнятті політичних рішень;

Маючи переконання в тому, що молодь і молодіжне громадянське суспільство роблять істотний внесок у розвиток і реалізацію демократії та прав людини, а також у функціонування демократичних інститутів;

Твердо вірячи в те, що стійкість будь-якого демократичного суспільства залежить, зокрема, від креативності, динамізму, соціальної відданості та компетенцій його молоді;

Визнаючи, що молодіжне громадянське суспільство забезпечує надзвичайно важливу платформу для демократичної соціалізації всієї молоді, яка робить можливим розвиток громадянської свідомості, яка спонукає молодих людей до активної громадянської позиції та розвитку їхніх компетенцій задля громадянської активності та здатності боротися з несправедливістю;

Визнаючи важливість справжньої та значущої участі молодих людей у демократичному житті, зокрема через молодіжне громадянське суспільство, для побудови більш демократичних, мирних та інклюзивних суспільств, а отже — важливість надання молодим людям можливостей стати рушіями змін;

Наголошуючи на важливості системи спільного управління молодіжним сектором Ради Європи як прикладу значущої участі молоді;

Визнаючи, що активна громадянська позиція молодих людей обумовлена дедалі ширшим колом проблем, які проявляються у все більшій різноманітності форм і способів, які можуть виходити за межі традиційних форм політичної участі;

Визнаючи, що молоді люди та молодіжне громадянське суспільство особливо вразливі до багатьох негативних тенденцій, які характеризують регрес демократії та становлять значний ризик для наших демократій, включаючи кіберзагрози, поширення дезінформації та наслідки такого поширення;

Визнаючи, що молоді люди та молодіжне громадянське суспільство потребують стійкого, безпечного та сприятливого середовища, в якому поважають приватне життя кожної людини та заохочується залучення й активна участь в ініціативах, які спрямовані на відродження плюралістичної демократії;

Враховуючи, що безперешкодний і повний доступ усіх молодих людей до її прав, включаючи свободу слова, зібрань та об'єднань, є важливим елементом прав людини, демократії та верховенства права, але виражаючи глибоке занепокоєння тим, що обмежувальні закони та інші заходи, які обмежують діяльність громадянського суспільства, можуть призвести до руйнування цих прав,

Рекомендує урядам держав-членів:

1. сприяти поширенню та застосуванню заходів, запропонованих в додатку до цієї рекомендації, які спрямовані на виявлення та усунення загроз молодіжному громадянському суспільству та на забезпечення того, щоб усі молоді люди та молодіжне громадянське суспільство могли брати значущу участь у демократичних політичних процесах;
2. під час реалізації цих заходів приділяти належну увагу особливим потребам і ситуаціям усіх молодих людей, зокрема молодих людей з недостатньо представлених і маргіналізованих груп, а також причинам відсторонення конкретних груп;
3. сприяти поширенню цих заходів, аналізувати прогрес, досягнутий у їхньому впровадженні, та ділитися його результатами, залучаючи до цього процесу молодіжне громадянське суспільство та молодих людей;
4. перекласти та широко поширити цю рекомендацію та додаток до неї (зокрема, в доступному й дружньому до молоді форматах) у молодіжному секторі та серед відповідних національних, регіональних та місцевих органів влади, професіоналів та інших ключових зацікавлених сторін, зокрема тих, хто працює з молодими людьми і молодіжним громадянським суспільством та в їхніх інтересах;
5. перевіряти в Комітеті міністрів виконання цієї рекомендації кожні п'ять років після її прийняття.

Додаток до Рекомендації CM/Rec(2022)6

Предмет і мета

1. Ця рекомендація спрямована на вирішення проблем, з якими стикаються молоді люди та молодіжне громадянське суспільство в їхньому прагненні до значущої та справжньої участі в суспільному житті, організаційної стабільності та здійснення їхніх основоположних прав людини, а також на усунення будь-яких перешкод для досягнення цих цілей.
2. Рекомендація має на меті спонукати держави-члени до:
  - забезпечення того, щоб усі молоді люди, включно з маргіналізованими та недостатньо представленими групами, могли повною мірою користуватися правами людини, соціальними, громадянськими та політичними правами згідно з національним і міжнародним законодавством, шляхом виявлення та усунення перешкод та забезпечення доступу молодих людей до цих прав, зокрема, але не виключно, у цифровому просторі;
  - розширення та захисту молодіжного громадянського простору як важливої складової процвітаючого демократичного суспільства в короткостроковій та довгостроковій перспективі;
  - розширення можливостей усіх молодих людей та молодіжного громадянського суспільства у формуванні суспільства, зокрема, шляхом створення стійкого та сприятливого середовища за допомогою проведення якісної молодіжної роботи, сприяння розвитку критичної громадянської позиції молоді, забезпечення значущої участі молоді, надання підтримки організаційному розвитку та забезпечення доступу до фінансування;

- реалізації принципу гендерної рівності та визнання різноманітності у наданні молодим жінкам і чоловікам доступу до просторів участі в соціальному, політичному та культурному житті загалом і до керівних посад зокрема;
- розробки та впровадження стратегій та ініціатив відкритого уряду, які враховують потреби молодих людей та базуються на принципах прозорості, чесності, відповідальності та участі зацікавлених сторін;
- встановлення політик та заходів, які базуються на достовірній інформації, всебічних знаннях і дослідженнях та неупередженій, прозорій, інклюзивній та спільній оцінці стану молодіжного громадянського суспільства;
- посилення їхніх зобов'язань сприяти значущій та структурній участі молоді в демократичному житті шляхом перетворення співпраці та консультацій з молодими людьми та їхніми організаціями на невід'ємну частину законодавчих процесів та розробки політики, а також шляхом застосування міжгалузевого підходу до значущої взаємодії з молодими людьми, залучаючи їх до демократичних практик та дозволяючи їй формувати політику із самих ранніх етапів її розробки за допомогою інноваційних, інклюзивних та різноманітних інструментів, які спираються на передові практики та включають віртуальні підходи.

3. Віковий діапазон, який охоплюють терміни «молоді люди» чи «молодь», має відображати поняття, визначене у нормативно-правовій та конституційній базі кожної держави-члена.

Принципи

4. Рекомендація ґрунтується на існуючих принципах, які закріплені в інструментах, що наведені у преамбулі, а також на тому факті, що важливим фактором підтримки молодих людей та молодіжного громадянського суспільства у їх відродженні плюралістичної демократії та побудові мирних та інклюзивних суспільств у Європі є надання їм цілеспрямованої допомоги.

Заходи

5. Ці заходи мають на меті допомогти у побудові сприятливого та безпечного середовища, в якому молоді люди зможуть створювати молодіжні громадські організації, приєднуватися до них і керувати ними, а також у просуванні та підтримці молодіжної роботи, неформальної освіти та міжгалузевого співробітництва, сприяючи у такий спосіб розвитку активної громадянської позиції молоді.

Створення сприятливого та безпечного середовища для сталого молодіжного громадянського суспільства

Держави-члени повинні:

- переглянути свою законодавчу базу та за потреби оновити її, щоб забезпечити середовище, в якому зможе вільно функціонувати сильне й незалежне молодіжне громадянське суспільство;
- у співпраці з молодіжним громадянським суспільством проаналізувати прогрес, досягнутий у створенні необхідних умов для сталого сприятливого середовища, використовуючи існуючі інструменти або, за необхідності, визначаючи нові індикатори та методи для збору відповідних даних та інформації;
- сприяти незалежним, науково надійним національним і європейським дослідженням молоді та обмінюватися даними з відкритих джерел для їхньої підтримки;
- обмінюватися передовими практиками між державами-членами щодо створення умов для розвитку та розширення молодіжного громадянського суспільства, а також шукати синергію з іншими наявними механізмами обміну в європейському просторі;
- усунути загрози для діяльності молодіжного громадянського суспільства щодо спільного життя в мирних та інклюзивних суспільствах, а також щодо підтримки основних цінностей Ради Європи — прав людини, демократії та верховенства права — з метою захисту плюралістичної демократії;
- прийняти, якщо це можливо та відповідає актуальній національній нормативно-правовій базі, прості, гнучкі та загальнодоступні механізми державного фінансування і звітності для молодіжного громадянського суспільства;

- усунути невинуватені правові та адміністративні обтяження або перешкоди для отримання фінансування молодіжним громадянським суспільством від приватних та міжнародних донорів та розробити національні фінансові механізми для фінансування заходів, спрямованих на просування та зміцнення основних цінностей Ради Європи, відповідно до Рекомендації СМ/Рес (2018)11 та національного законодавства;
- забезпечити належну підтримку якісної молодіжної роботи, зокрема у цифровому середовищі, що сприятиме розвитку критичної громадянської позиції молоді та надасть можливість молодим людям із різним походженням, зокрема з маргіналізованих і недостатньо представлених груп, долати виклики, з якими стикається молодь та молодіжне громадянське суспільство в процесі здійснення їхніх прав та побудови демократичної й справедливої Європи;
- докладати максимальних зусиль для надання допомоги у створенні та підтриманні сприятливого середовища для молодіжного громадянського суспільства в часи кризи.

Посилення участі молоді в демократичному житті

Держави-члени повинні:

- підтримувати розвиток активної громадянської позиції молоді та інвестувати у розвиток компетенцій молодих людей у питаннях демократичної культури, а також у побудову її довіри до демократичних інститутів;
- забезпечити, щоб органи державної влади на всіх рівнях — національному, регіональному та місцевому — мали повноваження, можливості та засоби для консультування та активного залучення усіх молодих людей до політики та процесу прийняття рішень, зокрема шляхом використання нових, інноваційних та експериментальних методів поряд із традиційними, і також забезпечити можливість відстеження молоддю реалізації прийнятої політики, законодавства та рішень;
- надати усім молодим людям належний доступ до засобів взаємодії з державними органами влади, зокрема цифрових, забезпечивши, що вони перекладені на мови меншин та доступні для молодих мігрантів і біженців, а також для молоді з інвалідністю, з метою уникнення посилення існуючої нерівності або створення нової серед молоді різного походження;
- полегшити доступ усієї молоді та молодіжного громадянського суспільства, зокрема з сільських і віддалених районів, до цифрових інструментів та підключень до Інтернету з метою розширення рівних можливостей доступу та покращення якості життя у сферах прав людини, культурного, соціального, політичного та економічного розвитку;
- взаємодіяти з молодими людьми та молодіжним громадянським суспільством для виявлення та усунення системних і непередбачуваних труднощів, які перешкоджають або обмежують значущу участь молоді;
- надати усім молодим людям можливість набути демократичних компетенцій, необхідних для активної та відповідальної участі в демократичному суспільстві, шляхом підтримки якісної освіти для всіх, молодіжної роботи, неформальної освіти та співпраці з сектором формальної освіти з метою розвитку активної громадянської позиції, участі та соціального включення, забезпечуючи доступ до цифрової та медіаграмотності та демократичної освіти для усієї молоді, особливо осіб, які перебувають у групі ризику та маргіналізовані;
- забезпечити, щоб державні службовці, залучені до молодіжної політики на всіх рівнях управління, мали відповідні навички для взаємодії з молодими людьми;
- створювати нові простори для участі або відроджувати існуючі (включаючи простори для формальної освіти), де молоді люди можуть практикувати, відчувати на досвіді, розмірковувати та вивчати теорії демократії та участі, керуючись принципами Рекомендації СМ/Рес(2010)7;
- брати до уваги погляди та думки молодих людей в політичних процесах, поважаючи при цьому плюралізм поглядів;
- вести відкритий і структурований діалог з молодими людьми та молодіжним громадянським суспільством та створювати необхідні умови для якомога ширшої політичної участі молоді, наприклад, розглядаючи можливість зниження вікових обмежень для права голосувати або сприяючи розвитку нових форм цифрової участі;
- заохочувати та, у відповідних випадках, запроваджувати діалог з молоддю та/або моделі спільного управління в політичну структуру на місцевому, регіональному та національному рівнях;

- впровадити стратегічний підхід до консультацій та співпраці з молодими людьми та молодіжним громадянським суспільством у різних секторах, створюючи міжгалузеві стратегії для участі молоді в демократичному житті;
- співпрацюючи з молоддю, забезпечити їй доступ до існуючих та майбутніх платформ та процесів громадських консультацій, які передбачають представлення різноманітних поглядів з усіх питань, включаючи питання молодіжної політики; визначити цифрові платформи, які використовує молодь, і підключити їх до традиційних громадських форумів для розробки політики;
- створити прямі канали контакту між державними службовцями та молодими людьми і молодіжним громадянським суспільством при запровадженні та розвитку електронного врядування.

Забезпечення доступу молодих людей до прав

Держави-члени повинні:

- що стосується прав, закріплених у Конвенції, захищати та сприяти дотриманню прав на свободу об'єднань та (мирних) зібрань (стаття 11); права на свободу вираження поглядів — включаючи право молодих громадян представляти плюралістичні та маргіналізовані погляди та критично взаємодіяти з різноманітними проблемами — та інформацію (стаття 10); та права на недоторканність приватного життя (стаття 8) для всіх молодих людей, а також усунути будь-які перешкоди для доступу молодих людей до громадянських і політичних прав, зокрема й шляхом забезпечення дотримання їхніх соціальних прав;
- захищати права молодих людей щодо відстоювання її інтересів та вільного вираження її політичних уподобань, дозволяючи організацію мирних публічних зібрань і демонстрацій молодіжним громадянським суспільством; захищати право молодих людей вільно висловлювати свої погляди, одночасно захищаючи їх від насильства та запобігаючи подальшому затриманню з політичних мотивів;
- сприяти дотриманню (використовуючи також і онлайн-методи) прав усіх молодих людей та забезпечувати їхній доступ до інформації, захищаючи при цьому від дезінформації, маніпуляцій та неправомірного використання їхніх даних державними чи приватними суб'єктами, особливо в цифровій сфері, надаючи їм, серед іншого, навчання та консультації; а також гарантувати недопущення висловлення мови ворожнечі та інших негативних явищ по відношенню до молодих людей через її погляди та/або діяльність;
- захищати політичні та соціальні права молодих людей та їхнє приватне життя у сфері розвитку штучного інтелекту (ШІ), наприклад, щодо можливого зловживання технологією розпізнавання обличчя у громадських місцях, як-от масове спостереження за допомогою ШІ;
- сприяти та заохочувати самовираження і повний розвиток потенціалу молодих людей та захищати їх від сегрегації, дискредитації чи маргіналізації на основі їхніх виборів, згідно з основними цінностями Ради Європи;
- створити необхідні умови для представництва плюралістичних і маргіналізованих поглядів і позицій молодих людей та молодіжного громадянського суспільства в публічних дебатах без остраху покарання.